

ارتباط دوره پیش دبستانی با مهارت‌های مورد نیاز کلاس اول

دکتر پرستو حریری، دکترای روان‌شناسی تربیتی
فاطمه بختیاری، مربی پیش دبستانی

مقدمه

یک مربی پیش دبستانی باید هنر ساد کردن کودکان و تقویت اعتماد به نفس، خودپنداری مثبت و خودباوری را در آنها داشته باشد. لازمه مربی پیش دبستانی بودن صبر بسیار، مطالعه مداوم و به روز و هم‌زمان بودن با تمام مریبان جهان در مواردی است که با فرهنگ کشور ما و موقعیت ما سازگاری دارد. مربی پیش دبستانی نباید به کتاب تکیه کند. چون سن پیش دبستانی، سن بازی و یادگیری از طریق دست‌ورزی و تجربه کردن است. یک معلم هنرمند باید مهارت حل مسئله، مهارت تفکر و اندیشیدن و فلسفیدن را به دانش‌آموزان بیاموزد. او نه تنها باید از دانش‌آموزانش شناخت کامل و کافی داشته باشد بلکه لازم است روی رفتارهای عاطفی آنان کار کند.

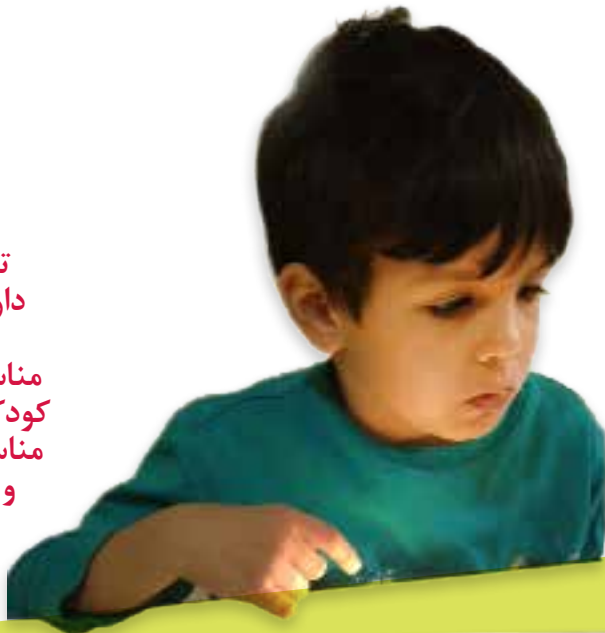
کلیدواژه‌ها: خلاقیت، مریبان موفق، مهارت‌های اجتماعی، رفتارهای عاطفی

در کلاس مریبان موفق پیش دبستانی خلاقیت زیادی دیده می‌شود. خلاقیت می‌تواند علاوه بر راهبردهای خلاق برای حل مسائل جدید، در نقاشی کودک، ساخت کاردستی، اجرای نمایش و قصه‌گویی و حفظ احادیث و اشعار به کار رود. یک معلم پیش دبستانی موفق نگرش سازنده همراه با دوراندیشی دارد. بسیاری از مریبان تازه‌کار فقط به کودکان باهوش و زیبا که کمتر به توجه نیاز دارند، بیشتر

توجه می‌کنند. در صورتی که به قول در/یکورس، شاگرد آدلر، معلمان به کودکانی که نیازمند توجه‌اند کمتر توجه می‌کنند؛ زیرا این کودکان در اجتماع و خانواده هم محبوب نیستند. مربی پیش دبستانی باید کودک را از احساس بی‌کفایتی و دلسردی که در بعضی از کودکان پیش دبستانی دیده می‌شود، رها کند. مریبان موفق پیش دبستانی باور اولیا و کارکنان مدرسه را نسبت به پیش دبستانی و جدی بودن آن عوض می‌کنند و نگرش جدی‌تری نسبت به لزوم پیش دبستانی به این افراد می‌دهند. مربی پیش دبستانی باید بستر مناسبی برای ورود به کلاس اول فراهم کند نه اینکه فقط لوح‌آموزی و آنچه را در کلاس اول به بچه‌ها آموخته می‌شود اجرا کند. این کار خود باعث بی‌انگیزگی و دلسردی کودک می‌شود. دوره پیش دبستانی از لحاظ یادگیری از طریق بازی و تجربه کردن سیستم و یادگیری آداب و مهارت‌های اجتماعی بسیار مهم است و کودک، دیگر هرگز چنین فرصتی برای یادگیری نخواهد یافت. مریبان موفق مدام از کارگاه‌های آموزشی ایران و سایر نقاط جهان بهره می‌گیرند و از هر دورریختنی و یا تجربه از یادرفته مناسبی همچون بازی‌های محلی و بومی استفاده می‌کنند. در دوره پیش دبستانی، کودک بسیار آسیب‌پذیرتر و حساس‌تر است و کوچک‌ترین خطای مربی می‌تواند به او ضربه‌های ماندگار بزند. پیش دبستان دوره‌ای طلایی برای ساخت اولین مهارت‌های اساسی زندگی و آموزشی

است. مربی پیش دبستانی باید حس مهم بودن را در بازی‌ها و رفتارها برای کودک ایجاد کند. او می‌تواند از نمایش خلاق برای ایفای نقش بهره بگیرد. هنر مربی پیش دبستانی دیدن را دیدنی‌تر کردن و نادیدنی را دیدنی کردن است. او باید مشارکت و همدلی و همکاری و آداب اجتماعی را به بچه‌ها بیاموزد. مطالب آموزشی نباید موجب سردرگمی، احساس نگرانی و دلسردی کودک شوند و بهتر است از ساده به پیچیده باشند. وقتی کودک مدام برای بیرون رفتن از کلاس اجازه می‌گیرد، معلم باید متوجه شود که جو کلاسش مناسب نیست و او نتوانسته است انگیزه و جذابیت لازم را ایجاد کند. معلم باید به جای طرح مطالب انتزاعی از مطالب ملموس استفاده کند. نیز لازم است روی پرورش حس عدد به هنگام آموزش ریاضی تأکید داشته باشد. هنگامی که کودک کلمه‌ای را اشتباه تلفظ می‌کند، معلم باید بلافاصله آن را با مثال‌های ساده تصحیح کند. بعضی از کودکان پیش دبستانی در ادای افعال دچار مشکل می‌شوند که باید مربی آن را تصحیح کند. در ادامه، به بحث در مورد تأثیر پیش دبستانی و پیش‌آگهی‌های آن خواهیم پرداخت. بی‌شک همه می‌دانیم که در مورد پیشرفت کودکان کلاس اولی پیش‌آگهی‌هایی وجود دارد که در اینجا به مواردی از آنها می‌پردازیم و پیش‌آگهی‌های خوب و بد را با هم قیاس می‌کنیم.

تغذیه تأثیر بسزایی بر کودکان ما دارد. کودکانی که از تغذیه مناسب (کلیه گروه‌های غذایی) و خواب مناسب و کافی بهره‌مندند نسبت به کودکانی که به سوء تغذیه، عدم رشد مناسب (ذهنی - جسمی)، فقر آهن و خواب نامناسب دچارند، توانایی یادگیری بیشتری دارند

از کودکی که تلاشی ندارد موفق تر خواهد بود. علاوه بر این، داشتن انتظارات بسیار بالا یا پایین از کودک به او آسیب می‌زند و مانع پیشرفتش می‌شود.
۹. انگیزه کودک در میزان یادگیری او بی تأثیر نیست.

- مواردی از قبیل:
 - شاد بودن پدر و مادر
 - باز خورد به موقع و مناسب در خانواده
 - کودک ایمن
 - نگرش نسبت به تحصیلات
 - کودک دلگرم
 - استقلال، ابتکار و عزت نفس
 - نوع تربیت
 - در کودک ایجاد انگیزه مثبت می‌کند.
 - در مقابل، عواملی چون:
 - طلاق والدین
 - وابستگی شدید عاطفی
 - تربیت سهل گیر (ناز پرورده) یا بیش از حد سخت گیر
 - اختلالات بینایی یا شنوایی
 - ضربه‌های جسمی
 - لکنست، لب‌شکری (عقب‌افتادگی خفیف)
 - نایمنی، کودک دلسرد
 - قرینه‌نویسی، بیش‌فعالی
 - در کودک بی‌انگیزگی ایجاد می‌کند و باعث دلسرد شدن او نسبت به درس و یادگیری ضعیفش می‌شود.
 - ۱۰. هر چه سن کودک هنگام رفتن به کلاس اول به هفت سال نزدیک‌تر باشد، یادگیری‌اش بیشتر می‌شود. به همین دلیل است که کودکان نیمه دوم بهتر از نیمه اولی‌ها مطالب را فرا می‌گیرند.

۱. رفتن به پیش‌دبستانی به صورت مستمر و یادگیری مهارت‌های ضروری در فراگیری مطالب کلاس اول به دانش آموز، کمک زیادی می‌کند و باعث بهتر فهمیدن آن‌ها می‌شود. در مقابل، کودکانی که دوره پیش‌دبستانی را طی نکرده و به کلاس اول رفته‌اند، در ۵۰ درصد موارد یادگیری و تفهیم ضعیف‌تری دارند.
۲. راست دست بودن نسبت به چپ دست بودن یک پیش‌آگهی خوب به حساب می‌آید، چرا که کودکان راست دست نسبت به چپ‌دستان یادگیری بهتری دارند.
۳. پسرها ۴ برابر از دخترها نارساخوان‌تر و نارسانویس‌ترند.
۴. تغذیه تأثیر بسزایی بر کودکان ما دارد. کودکانی که از تغذیه مناسب (کلیه گروه‌های غذایی) و خواب مناسب و کافی بهره‌مندند نسبت به کودکانی که به سوء تغذیه، عدم رشد مناسب (ذهنی - جسمی)، فقر آهن و خواب نامناسب دچارند، توانایی یادگیری بیشتری دارند.
۵. هوش کودک در سنین پایین (قبل از کلاس اول) باید اندازه‌گیری شود و از همه جهات (جنبشی، مغزی، کلاسی، فضایی، ریاضی، هنری، ادبی، کلامی و...) مورد
- توجه قرار گیرد. باید بدانیم که فرزند ما در چه مرحله‌ای از هوش قرار دارد و استعدادها و توانایی‌های او را کشف کنیم. به طبع، اگر هوش و استعداد کودک هر چه بیشتر شناخته و پرورده شود و خلاقیت‌هایش شکل بگیرد، در پایه اول به او کمک فراوان می‌شود و همین یک پیش‌آگهی خوب به حساب می‌آید. باید از ناشناخته ماندن استعداد کودک و القای حس کهنتری به او جلوگیری کنیم.
۶. سواد داشتن یا بی‌سواد بودن والدین هم بر کودک بی‌تأثیر نیست. اگر والدین از سواد کافی برخوردار باشند، طوری که بتوانند فرزند خود را در امور مربوط هدایت و یاری کنند، باعث پیشرفت او خواهند شد و به عکس.
۷. کودکانی که والدین به یادگیری آن‌ها اهمیت می‌دهند و اسباب رفاه و سرگرمی‌شان را مهیا می‌کنند، از کودکانی که از رفاه و سرگرمی مناسب محروم‌اند و تلاشی برای یادگیری‌شان نمی‌شود، موفق‌ترند.
۸. خیلی مهم است که کودک برای یادگیری چقدر تلاش کند. اگر او به‌طور خودجوش برای یادگیری تلاش کند،

۱. رفتن به پیش‌دبستانی به صورت مستمر و یادگیری مهارت‌های ضروری در فراگیری مطالب کلاس اول به دانش آموز، کمک زیادی می‌کند و باعث بهتر فهمیدن آن‌ها می‌شود. در مقابل، کودکانی که دوره پیش‌دبستانی را طی نکرده و به کلاس اول رفته‌اند، در ۵۰ درصد موارد یادگیری و تفهیم ضعیف‌تری دارند.
۲. راست دست بودن نسبت به چپ دست بودن یک پیش‌آگهی خوب به حساب می‌آید، چرا که کودکان راست دست نسبت به چپ‌دستان یادگیری بهتری دارند.
۳. پسرها ۴ برابر از دخترها نارساخوان‌تر و نارسانویس‌ترند.
۴. تغذیه تأثیر بسزایی بر کودکان ما دارد. کودکانی که از تغذیه مناسب (کلیه گروه‌های غذایی) و خواب مناسب و کافی بهره‌مندند نسبت به کودکانی که به سوء تغذیه، عدم رشد مناسب (ذهنی - جسمی)، فقر آهن و خواب نامناسب دچارند، توانایی یادگیری بیشتری دارند.
۵. هوش کودک در سنین پایین (قبل از کلاس اول) باید اندازه‌گیری شود و از همه جهات (جنبشی، مغزی، کلاسی، فضایی، ریاضی، هنری، ادبی، کلامی و...) مورد

۱۱. تاریخچه فردی کودک و توانایی او برای انجام دادن کارهای شخصی‌اش در مقابل دیر حرف زدن، رشد کند و دیررسی (دوقلوها) پیش‌آگهی خوبی محسوب می‌شود.

۱۲. اینکه کودک فرزند چندم در خانواده باشد یا چند خواهر یا برادر داشته باشد، در پیشرفت و یادگیری او تأثیرگذار است. کودکانی که فرزند اول خانواده یا تک‌فرزندند، نسبت به کودکانی که فرزند چندم خانواده‌اند یا در خانواده‌های پرجمعیت زندگی می‌کنند، یادگیری بهتری دارند.

۱۳. هرچه کلاس پرجمعیت‌تر باشد، بازدهی و یادگیری پایین می‌آید. در کلاس‌هایی که تعداد افراد کمتر است، یادگیری و آموزش خیلی بهتر می‌شود.

۱۴. دیده می‌شود که والدین علاقه‌مندند فرزندان خود را قبل از رفتن به کلاس اول و مدرسه، به کلاس‌های مختلف (کامپیوتر، زبان، قرآن و...) بفرستند. باید دقت داشت که همه این کلاس‌ها نمی‌توانند برای کودکان در آن سن مناسب باشد. بهتر است کلاس‌ها با توجه به سن و شرایط کودک انتخاب شود؛ چراکه این آموزش‌ها در آموزش کلاس اول تأثیرگذار است و نباید تداخل آموزشی پیش آید؛ مثلاً آموزش زبان قرآن به ما در یادگیری مطالب کلاس اول کمک می‌کند ولی زبان انگلیسی به ویژه نوشتن آن، مناسب نیست.

۱۵. بعضی از خانواده‌ها در خانه به‌طور دائم و منحصر به زبان مادری صحبت می‌کنند. زبان‌های مادری با وجود ضرورت حفظ آن‌ها در صورت انحصار در ذهن کودک نقش می‌بندد و کودک نیز به همین دلیل در مدرسه و در یادگیری زبان فارسی دچار مشکل می‌شود و در گفتار و بعدها در نوشتارش اشکالاتی پدید می‌آید.

۱۶. اینکه مدرسه چه میزان با خانواده‌ها درباره نحوه عملکرد فرزندان‌شان همکاری

داشته باشد، اهمیت دارد. نگرش مدرسه نسبت به پیشرفت دانش‌آموز و اینکه آیا کودک ثبات دارد یا خیر و مطلع کردن خانواده‌ها از شرایط روحی و رفتاری و کرداری فرزندشان کمک می‌کند که اگر کودک مشکلی دارد، به موقع رفع شود و او در اسرع وقت به حالت طبیعی و عادی برگردد. در مدرسه دیده می‌شود که کودکان گاه دچار عدم تکاپو هستند و تحرکی ندارند و یا ثباتی در آن‌ها دیده نمی‌شود؛ بهتر است والدین این‌ها را بدانند و درصدد رفع مشکلات فرزند خود برآیند.

۱۷. کودک هنگام رفتن به مدرسه خودپنداره‌ای از مدرسه و خانواده به دست می‌آورد که بهتر است مثبت باشد. جوان بودن، باسواد بودن، صبور بودن معلم و میزان علاقه او به شاگردان و شغل خود، بر خودپنداره کودک از مدرسه تأثیر می‌گذارد و او بسته به همین موارد، باهمسالان و مدرسه رابطه‌ای تعاملی برقرار می‌کند. اگر این خودپنداره منفی باشد، علائمی چون خشونت، خجالتی بودن، بی‌نظمی، نافرمانبری، پرخاشگری (بدنی و لفظی)، حسادت و منزوی بودن و خارج از گروه ماندن در کودک بروز می‌یابد.

۱۸. در زمینه راهبردهای شناختی نظیر نظارت و کنترل و برنامه‌ریزی، کودکان (پیش‌دبستانی) مهارت بهتری دارند. همچنین دیدشان از نظر منبع کنترل خویش و پایداری یا ناپایداری موقعیت‌ها واقع‌بینانه‌تر است. کودکانی که پیش‌دبستانی نرفته‌اند، طبعاً چون شناخت مناسبی پیدا نمی‌کنند، در زمینه فراشناخت هم وضعیت چندان خوبی ندارند؛ زیرا نیاموخته‌اند که چگونه یاد بگیرند و راهبردهای مناسبی هم ندارند. همچنین کودکان که به پیش‌دبستانی رفته‌اند، کم‌کم آموخته‌اند که به جای تکیه بر بخت و اقبال و داشتن افکار خرافی، به توانایی‌های خویش تکیه کنند. کودکانی

که دوره پیش‌دبستانی را می‌گذرانند، نسبت به کودکان دیگر به خودکنترلی، خودمدیریتی و تنظیم هیجانی نسبی دست پیدا می‌کنند.

۱۹. رفتاری که کودک از اطرافیان و خانواده خود می‌بیند برای او رفتاری ورودی محسوب می‌شود. کیفیت رفتار ورودی عاطفی در کودکانی که به پیش‌دبستان رفته‌اند، بالاتر است و آن‌ها به مهارت‌های فردی (همچون لباس پوشیدن، کفش پوشیدن، غذا خوردن) و رفتارهای اجتماعی بهتری دست پیدا می‌کنند.

رابطه مهارت‌های پیش‌دبستانی با موفقیت در دبستان

رفتن به پیش‌دبستانی برای کودک پله ترقی محسوب می‌شود؛ چرا که او را حمایت می‌کند تا رشد یابد. محیط و شرایط پیش‌دبستان در کودک، علاقه به مدرسه ایجاد می‌کند و انگیزه پیشرفت و اعتمادبه‌نفس او را افزایش می‌دهد. مسئولیت‌های کوچکی که مربی به کودک می‌دهد و فعالیت‌های کلاسی، او را به خودکفایی وامی‌دارد و باعث بروز بسیاری از استعدادها می‌شود. استعدادهایی چون استدلال‌یابی و ابتکار در برابر احساس حقارت.

هم‌سن بودن هم‌کلاسی‌ها و در کنار هم بودن آن‌ها به مدت طولانی مهارت دوست‌یابی را برایشان به ارمغان می‌آورد. انجام دادن کارهای گروهی در کلاس، کودک را به همکاری و یاد گرفتن این مهارت وامی‌دارد. برخی دیگر از مهارت‌های پیش‌دبستانی عبارت‌اند از:

بالا رفتن قدرت شنیداری، تشخیص و تلفظ هم‌آغاز و هم‌پایان، بخش‌های کلمات، تصویرخوانی، زبان‌آموزی، برطرف شدن لکنت تا حدود زیادی، توسعه دایره

واژگان، پرورش مهارت خلاقیت، شناخت آواها، بیان جملات کوتاه، شناخت قافیه، فعل و جملات دستوری، تمرین درست قلم به دست گرفتن، شناخت درست، فواصل درست، کتاب را در دست گرفتن، قوی شدن مچ‌های دست، تمرین لوح‌نویسی، حفظ وسایل شخصی، تمرین در کلاس ماندن و تحمل صندلی، درست نشستن، درست حرف زدن، کنترل ادرار، نظافت، شناخت محیط و قوانین و مقررات، شناخت نظم، شناخت اجتماع دوم، برقراری ارتباط با معلم، قصه‌خوانی، قصه‌نویسی، نقاشی، مراقبت از حق و حقوق خود، دفاع از خود به شکل و شیوه درست، ایجاد مهارت دوست‌یابی، فعالیت‌های گروهی، شناخت حروف تا حدودی از طریق نشان دادن شکل و زبان‌آموزی، شناخت اعداد و نمادها، توانایی خط‌کش و قیچی و چسب در دست گرفتن و به کار گرفتن آن‌ها به شکل درست، شناخت روابط اعداد، شکل اعداد، مقدار اعداد، شناخت جهات، خارج و داخل، کم و زیاد، فاصله نوشتن اعداد، شناخت دست چپ و راست، حفظ سوره‌ها، حفظ احادیث و خواندن از روی آن‌ها (بالا رفتن حافظه)، شناخت نشانه‌های دینی و مقدس، شناخت پیامبران و پیام آن‌ها به انسان، ایجاد مهارت خودکفایی و مهارت‌های زندگی در کودک، ایجاد علاقه به دانستن، ایجاد علاقه به پیشرفت و نظم، همچنین بهداشت فردی و محیطی، ایجاد نظم و ترتیب.

علوم

کودکان در پیش‌دبستانی، تا اندازه‌ای که برایشان قابل فهم باشد، در زمینه علوم آگاهی پیدا می‌کنند. همچنین توانایی آن را پیدا می‌کنند که حیوانات اهلی و وحشی را بشناسند و محل زندگی

حیوانات مختلف را با توجه به نوع پوشش و خوراکشان تعیین کنند یا حدس بزنند. همچنین، اطلاعاتی در زمینه نوع پوشش و اسکلت بدن جانوران و نیز دسته‌بندی آن‌ها به دست می‌آورند. کودکان در این دوره قادر خواهند بود محصولات حیوان و مفید و مضر بودن آن‌ها برای انسان را تشخیص دهند.

آن‌ها نحوه رشد و تکامل حیوانات (تخم‌گذار - پستاندار) را فرامی‌گیرند.

چرخه آب و چرخه نان را درک می‌کنند.

با بدن و حواس آشنا می‌شوند و مطالبی در زمینه‌های مختلف از جمله اهمیت نور، ترکیب رنگ‌ها، شناخت رنگ‌ها، کره زمین، آلودگی‌ها و بازیافت مواد، وسایل نقلیه، مشاغل، نشانه‌های دینی، شهرها و سوغاتی‌های آن‌ها، و قهرمان‌های ملی و جهانی می‌آموزند و بر توانایی آن‌ها افزوده می‌شود.

چگونگی اقدامات انسان، شناخت زمان و مکان، آب‌وهوا، تشکیل ابر، باد، باران، شناخت میوه‌ها، دانه‌ها، بوته‌ها، درختان و ساختار آن‌ها، شناخت خانواده و اجزای آن، شناخت اعضای بدن و مراقبت آن، شناخت فرهنگ و آداب غذا خوردن، مدرسه رفتن، مسجد رفتن، مهمانی رفتن، شناخت خدا و خود و پیرامون، شناخت تقارن، مرکز و داخل و خارج، و شناخت نرمی و زبری و سختی بافت از جمله مهارت‌هایی است که کودک در این دوره می‌آموزد.

در پایان، امید است همه والدین در مورد فرزندان‌شان و نیازهای آن‌ها به آگاهی لازم دست یابند و با درک درست از این موضوع، رابطه‌ای سالم و شایسته با آنان برقرار کنند و درصدد رشد و تکامل بهتر فرزندان خویش برآیند.

